

JINDŘICHŮV HRADEC A RODINA TISKAŘŮ LANDFRASŮ

František Fürbach (Jindřichův Hradec)

Jindřichův Hradec and the Landfras Family of Printers

Abstract: The beginning of the article briefly outlines the history of Jindřichův Hradec from its foundation through its development in the 15th century and especially in the 16th century, until the 19th century, when the Landfras printing works functioned in the town. Afterwards, the article focuses on the Landfras family of printers and its work in Jindřichův Hradec. It deals with the founder of the printing works, Josef Jan Landfras (1869–1840), as well as with his family background and his public activities. Most attention is devoted to his successor, Alois Landfras (1797–1875), who became one of the most remarkable figures in the history of Jindřichův Hradec, because he was very actively involved in social events in the town. From 1841, he was a member of the town council; ten years later, he was elected mayor and remained in the position for ten years. His private and family life is marginally mentioned as well. The last member of the family active in the 19th century was Vilém Antonín Landfras (1830–1902), who was also a member of the town council. Thanks to him, the weekly *Ohlas od Nežárky* [Echoes from the River Nežárka] began to be published in the town in 1871. The article further mentions his important role in the organisation of the social entertainment of burghers and his family life. The end of the paper is devoted to his son, Vilém Bohumil Landfras (1865–1931), whose work falls into the first third of the 20th century.

Keywords: Jindřichův Hradec – Josef Jan Landfras – Alois Landfras – Vilém Antonín Landfras – Vilém Bohumil Landfras – Landfras family – social life – town council – *Ohlas od Nežárky*

Počátky Jindřichova Hradce souvisejí s existencí slovanského hradiska ve výhodné poloze na ostrohu řeky Nežárky a Hamerského potoka, které bylo nejpozději od 10. století správním centrem širokého okolí a zároveň důležitým strategickým bodem na jihu přemyslovského státu. Na konci 12. století dostal jihovýchodní Čechy v úděl Vítek z Prčice, jehož nejstarší syn Jindřich založil významný rod pánů z Hradce. Jindřich I. z Hradce na místě dřívějšího hradiska vystavěl gotický hrad, poprvé písemně zmiňovaný roku 1220, v jehož předhradí z původní řemeslnicko-obchodní osady vzniklo v polovině 13. století město, které nese jméno právě po Jindřichovi.¹ Erb pánů z Hradce, zlatá růže v modrém poli, doplněný privilegiem krále Vladislava II. z roku 1483 o dva zlaté královské lvy a iniciálu W s korunkou, je dodnes ve znaku města. Vrcholu svého rozvoje dosáhlo město za posledních pánů z Hradce ve 2. polovině 16. století. Měšťané těžili z rušného obchodního a řemeslnického života, zejména výroby a prodeje sukna. Význam města vzrůstal nejen hospodářsky, ale také vysokým postavením, které na královském dvoře zaujímali poslední páni z Hradce a po nich i nová vrchnost, Vilém Slavata. Když se po třicetileté válce roku 1654 pořizoval soupis obyvatelstva a domů, byl mezi českými městy Jindřichův Hradec se svými 405 domy na druhém místě hned za Prahou. Nedlouho poté však ztratil své významné politické postavení, neboť od konce 17. století přestal být sídelním místem nových majitelů panství, Černínů. V obtížné situaci se město ocitlo na samém počátku 19. století,

kdy ho v květnu 1801 zachvátil ničivý požár, jenž zasáhl 318 domů a proměnil město ve spáleniště. Jindřichův Hradec, který se v té době řadil počtem obyvatel do první desítky českých měst, se ale z tragické rány brzy vzpamatoval. Začal se výrazně rozvíjet společenský život měšťanstva, od roku 1807 tu působilo gymnázium, v dalších desetiletích byly zakládány první textilní továrny, využívající vodní síly řeky Nežárky a Hamerského potoka. Regionu se ale vyhnul nástup průmyslové revoluce závislé na nových zdrojích energie a podržel si svůj zemědělský ráz, Jindřichův Hradec pak svůj obchodnicko-řemeslný charakter.

Společenský život města Jindřichova Hradce v 19. století je velmi úzce spjat s rodem tiskařů Landfrasů. Josef Jan Landfras nejen založil hospodářsky prosperující podnik, ale patřil k nejvlivnějším jindřichohradeckým měšťanům 1. poloviny 19. století. V jeho odkazu pokračoval syn Alois Landfras, jenž v padesátých letech stanul na samém vrcholu měšťanské společnosti, a z jeho společenského postavení pak těžili i syn a vnuk Vilémové, kteří se ve 2. polovině 19. století rovněž podíleli na bohatém společenském a kulturním dění města.

I když se v historii Jindřichova Hradce objevuje jméno Landfras již počátkem 18. století, kdy tu působil koželuh Petr Landfras, do života města výrazně zasáhl až jeho vnuk Josef. Petr Landfras 26. listopadu 1713 v Jindřichově Hradci uzavřel sňatek s Ludmilou Peydelovou,² s níž měl pět dětí, na

¹ V latinských listinách bylo místo nazýváno *Nova domus*, odtud německé *Neuhaus*, současný název města je poprvé doložen až roku 1410.

² MO JH, inv. č. 2263, fol. 168. Dostupné z: <https://digi.ceskaarchivy.cz/cs/4369/88>.

Obr. 1. Jiří Kaucký: Starosta Alois Landfras. Jindřichův Hradec, Sběrka Muzea Jindřichohradecka, fond Obrazy, sig. O206. Foto: MJH.

konci roku 1723 však ovdověl, a proto se 10. října 1724 oženil s Kateřinou Straycherovou,³ jež se stala matkou jeho dalších šesti dětí, mezi nimi i Stanislava Landfrase narozeného 12. listopadu 1734.⁴ Někdy po roce 1740 rodina opustila Jindřichův Hradec, Stanislav Landfras se usadil jako knihář v Příbrami, kde mu v letech 1767–1788 narodilo jedenáct dětí,⁵ mezi nimi i výše zmíněný Josef.

Josef Jan Landfras se narodil v Příbrami 5. března 1769,⁶ později se usadil v Jindřichově Hradci, kde se vyučil u tiskaře Vojtěcha Ignáce Hilgartnera.⁷ Seznámil se tu s Helenou Grotzovou, dcerou zámožného jindřichohradeckého tiskaře plátna

a výrobce berlínské modři Šimona Grotze. Při jejím křtu 17. května 1763 jsou jako svědci uvedeni Antonie a Ignác Hilgartnerovi, významné postavení rodiny pak dokládá svědectví městského radního Františka Fuhrmana a kmotrovství dcery dalšího městského radního Jana Wimmera.⁸ S touto bohatou měšťanskou dcerou se Josef Landfras 11. června 1793 oženil,⁹ opustil tovaryšské místo u tiskaře Hilgartnera a zřídil si v Jindřichově Hradci knihařství. Díky věnu své manželky mohl v březnu 1797 koupit vybavení bývalé Hilgartnerovy tiskárny a v domě 15/I, který též vyženil, založit vlastní tiskařský podnik. Slibně se rozvíjející firmu postihl v květnu 1801 těžký úder. Ve městě vypukl ničivý požár, který poškodil i Landfrasův dům s tiskárnou. Josef Landfras ale nepříznivou situaci dokázal brzy vyřešit a ještě téhož roku práci v tiskárně obnovit.¹⁰

Manželé Landfrasovi měli šest dětí. Nejstarší dcera Marie se narodila 22. srpna 1794,¹¹ o dva roky později přišla na svět dcera Antonie,¹² 25. dubna 1797 se narodil syn Alois,¹³ jenž později navázal na otcovu tiskařskou práci. Další dvě děti zemřely v raném věku,¹⁴ dospělosti se dožila ještě dcera Eleonora, která se narodila 4. srpna 1800. Zajímavé je, že se 26. ledna 1830 provdala za jindřichohradeckého obchodníka Antonína Claudia,¹⁵ mladšího bratra jindřichohradeckého historiograфа Josefa Štěpána Claudia, jehož dílo *Geschichten der Stadt Neuhaus* vydal tiskem Alois Landfras v roce 1850. Eleonora Claudiusová zemřela bez potomků 30. března 1875 v Jindřichově Hradci.¹⁶

Josef Jan Landfras se v Jindřichově Hradci stal uznávanou osobností nejen jako knihtiskař. Jeho jméno se ve veřejném životě města objevuje již v roce 1802, kdy jako „reprezentant města“ spolurozhodoval o přemístění masných krámů z ulice vedoucí ke kostelu do přízemí tzv. školního domu,¹⁷ tedy budovy č. 82 – masných krámů. Byl přijat za člena prestižního měšťanského spolku, ostrostřeleckého sboru, a v červenci 1822 se stal jeho velitelem.¹⁸ Ještě téhož roku z titulu své funkce zakoupil materiál ze stržené novoměstské brány a v jejím těsném sousedství inicioval stavbu nové kamenné budovy Střelnice s velkým sálem, jež se nadlouho stala kulturním střediskem města. V čele ostrostřeleckého sboru stál až do roku 1827.¹⁹ V lednu 1823 se ve

³ MO JH, inv. č. 2263, kn. 32, fol. 275. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4369/141>.

⁴ MN JH, inv. č. 2233, kn. 2, fol. 438. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4339/221>.

⁵ KLÍMA, 1947, s. 38. Stanislav Landfras zemřel v Příbrami 5. března 1799. MZ Příbram, kn. 54, fol. 35. Dostupné z: <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/13156/20>.

⁶ MN Příbram, kn. 7, fol. 288. Dostupné z: <http://ebadatelna.soapraha.cz/d/13109/143>.

⁷ MUK, 1947, s. 6.

⁸ MO JH, inv. č. 2235, kn. 4, fol. 404. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4341/209>.

⁹ MO JH, inv. č. 2266, kn. 35, fol. 269. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4372/126>.

¹⁰ BĚHALOVÁ 1998, s. 38–39.

¹¹ MN JH, inv. č. 2237, kn. 6, fol. 100. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4343/53>. Marie se 19. července 1819 v Jindřichově Hradci provdala za mydláře Karla Mazettiho, s nímž se přestěhovala do rakouského Steínu, kde po deseti letech ovdověla, ale do Jindřichova Hradce se již zřejmě nevrátila. MO JH, inv. č. 2271, kn. 40, fol. 37. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4377/41>.

¹² Antonie Landfrasová se narodila 4. ledna 1796 (MN JH, inv. č. 2237, kn. 6, fol. 134. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4343/70>), zemřela údajně 29. června 1797 (PSÍKOVÁ 1998, s. 51). V matrice zemřelých je však u tohoto data uveden Josef Landfras, jenž zemřel ve věku jednoho roku (MZ JH, inv. č. 2282, kn. 51, fol. 606. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4388/299>). Nelze vyloučit, že se jedná o omyl zapisujícího duchovního; u čísla popisného je uvedeno „17“, Landfrasovi bydleli v č. 18 (podle nového číslování 15), o narození Josefa Landfrase není v matrice žádný záznam a ani o Antonii Landfrasové se nepodařilo v matrikách nalézt další zápisy.

¹³ MN JH, iv. č. 2237, kn. 6, fol. 170. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4343/88>.

¹⁴ František Leopold se narodil 15. listopadu 1798, zemřel 28. června 1801 a Barbora se narodila 1. prosince 1803 a zemřela 28. srpna 1807 (PSÍKOVÁ 1998, s. 51).

¹⁵ MO JH, inv. č. 2272, kn. 41, fol. 7. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4378/12>.

¹⁶ MZ JH, inv. č. 2292, kn. 61, fol. 184. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4398/185>.

¹⁷ TEPLÝ 1936, s. 237.

¹⁸ CLAUDIUS 1850, s. 296.

¹⁹ CLAUDIUS 1850, s. 306.

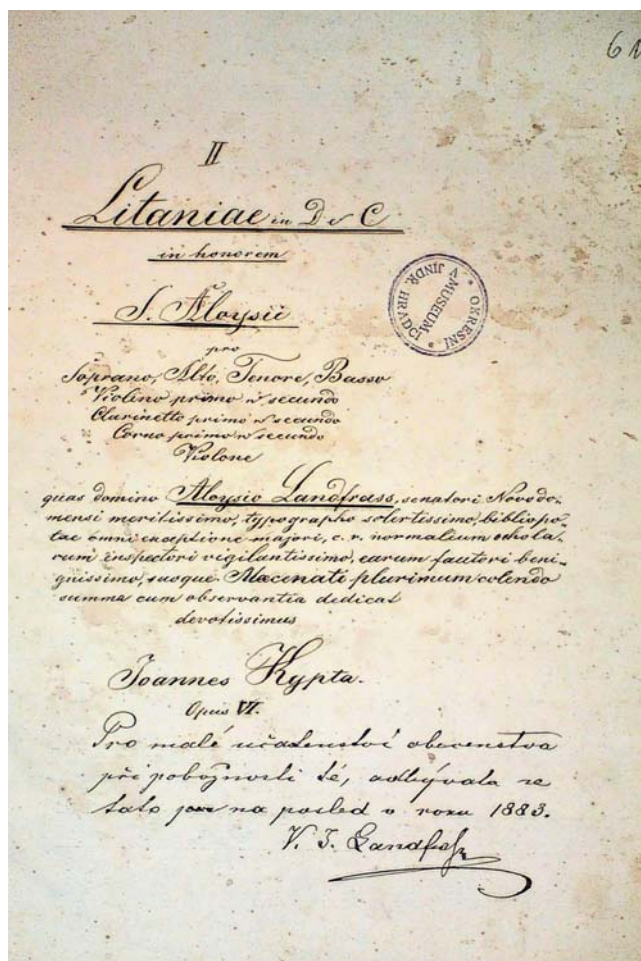
funkci „městského správce“ účastnil řešení dopravní situace ve městě, zejména zprůjezdění centra města v návaznosti na císařskou silnici z Prahy do Vídně.²⁰ V srpnu téhož roku se stal městským radním²¹ a v této významné funkci Josef Landfras ve 20. a 30. letech 19. století výrazně ovlivňoval společenský život ve městě.

V otcových stopách kráčet i syn Alois Landfras. Důkladné vzdělání, široký rozhled i společenské postavení mu umožnily vnášet nové impulzy do kulturního a společenského života Jindřichova Hradce. Již o prázdninách v roce 1818 se pokusil o uvedení české divadelní hry, přeložil některé německé literární texty do češtiny a pod. V tomtéž roce Alois opustil Prahu a začal působit v otcově podniku, který v polovině 20. let převzal a oženil se. Jeho manželkou se 10. října 1825 stala Josefa Ulmová,²² dcera obchodníka železným zbožím Josefa Ulma a jeho manželky Marie, rozené Laadtové.²³ Manželé Landfrasovi měli celkem sedm dětí, tři z nich zemřely v raném dětství,²⁴ syn Alois Josef, narozený 24. října 1826,²⁵ se 15. září 1856 oženil v Jindřichově Hradci s dcerou vojenského pekaře Terezií Muchovou²⁶ a pak působil jako okresní hejtman v Lounech, kde zemřel 6. února 1904.²⁷ Syn Jindřich, který se narodil 26. dubna 1831, a nejmladší dcera Marie Terezie, narozená 8. září 1833, v dospělosti opustili rodné město.²⁸ V Jindřichově Hradci zůstal syn Vilém Antonín, jenž se narodil 19. května 1830²⁹ a stal se pokračovatelem rodinné tiskařské tradice.

Alois Landfras vystavěl ve 20. a 30. letech na jižním okraji města na Karlově honosnou vilu a nechal upravit rozlehlou, architektonicky pojatou terasovitou zahradu s altány, jež se stala významným centrem společenského života a kterou navštívila i řada významných osobností české kultury, v padesátých letech pak zbudoval reprezentativní rodinnou hrobku na hřbitově u kostele Nejsvětější Trojice.

Nevěnoval se ovšem pouze rodině a práci v tiskárně. Díky svému vzdělání začal suplovat na jindřichohradeckém gymnáziu, od roku 1826 vykonával funkci školního dozorce a později se pustil i do spoluorganizování kulturních a společenských podniků ve městě, např. českých divadelních představení, prvního českého bálu na Střelnici apod., stejně jako jeho otec působil v místním ostrostřeleckém sboru.

Zajímavým dokladem Landfrasova vlivu je i jeho intervence při vojenském odvodu jindřichohradeckého učitele, hudebního skladatele a v neposlední řadě kapelníka ostrostřelecké hudby Jana Evangelisty Kypty,³⁰ k němuž byl v polovině 30. let 19. století povolán do Tábora, kde měl jindřichohradecký tiskař jednu z poboček svého podniku. Kypta

Obr. 2. Jan Evangelista Kypta: Litanie k sv. Aloisovi. Jindřichův Hradec, Sběrka Muzea Jindřichohradecka, fond Hudebniny, sig. Hu35. Foto: MJH.

vzpomínal, že měl Landfras „velikou známost s vojenským vrchním lékařem a jsa opatřen psaním od jednoho na odpověď důstojníka, který byl dobrým známým lékařovým, jel se mnou do Tábora k odvodu. V Táboře odevzdal lékařovi list se-tníkův, tam jsme se naobědvali a jeli jsme domů!“ Jako výraz vděčnosti pak Kypta napsal a věnoval Landfrasovi dvě litanie „k sv. Aloisiusovi“.³¹

Po otcově smrti se Alois Landfras v roce 1841 stal členem městské rady, v bouřlivém roce 1848 byl zvolen „správním radou“ jindřichohradecké národní gardy, avšak tuto funkci

²⁰ TEPLÝ 1936, s. 262.

²¹ CLAUDIUS 1850, s. 297.

²² MO JH, inv. č. 2271, fol. 134. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4377/139>.

²³ Josefa Ulmová se narodila 27. února 1795 v domě č. 13 (podle nového číslování č. 10) v tehdejší Gymnazijní, dnes Komenského ulici, který v době sňatku vlastnil její bratr, obchodník Josef Ulm. MN JH, inv. č. 2237, kn. 6, fol. 144. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4343/60>.

²⁴ Dcera Josefa Eva se narodila 9. října 1826, zemřela 4. května 1927, další dcera Marie Josefa žila od 14. ledna 1829 do 17. září 1830 a syn Jan od 16. května 1832 do 3. prosince 1932. PSÍKOVÁ 1998, s. 52.

²⁵ MN JH, inv. č. 2245, fol. 41. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4351/42>.

²⁶ MO JH, inv. č. 2273, kn. 42, fol. 189. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4379/193>.

²⁷ MZ Louny, sig. 100/45, fol. 45. Dostupné z: <http://vadecum.soalitomerice.cz>.

²⁸ PSÍKOVÁ 1998, s. 52.

²⁹ MN JH, inv. č. 2245, kn. 14, fol. 156. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4351/168>.

³⁰ Jan Evangelista Kypta (30. listopadu 1813 – 5. dubna 1868) v Jindřichově Hradci působil v letech 1834–1848.

³¹ KYPTA 1940, s. 66. Součástí budovy Landfrasovy tiskárny je kaplička sv. Aloise, patrona studentů. Při každoročních pobožnostech k tomuto svatému pak byly Kyptovy litanie v Jindřichově Hradci provozovány až do roku 1883.

nepřijal. Když byla císařským patentem ze 17. března 1849 zrušena vrchnostenská správa a nahrazena obecní samosprávou, stal se po volbách 21. července 1851 Alois Landfras prvním jindřichohradeckým starostou. Jeho zvolení odráželo velkou autoritu, které se mezi obyvateli těšil, a znamenalo zachování kontinuity dalšího směřování města, neboť patřil k tzv. zámeckému, tedy konzervativnímu křídlu tehdejší hradecké společnosti. Bylo to jistě výhodné při jednání se státní správou, pro niž byl respektovaným představitelem města, konzervativní postoje starosty i městské rady a nemalé části zastupitelstva však směřovaly více k zachování tradičního způsobu života města než k jeho rozvoji a modernizaci. Jindřichovu Hradci se v té době např. vyhnula železniční trať, město nadále nemohlo využívat své výhodné polohy na půli cesty mezi Prahou a Vídní a v dalších desetiletích se mu vyhnul výraznější průmyslový rozvoj. Rovněž společenský život se nesl převážně v konzervativním duchu, ale to bylo pro období tzv. Bachova absolutismu příznačné. Proti konzervativnímu starostovi proto vznikla v Jindřichově Hradci na přelomu 50. a 60. let opozice, jež si dala do štítu slovo pokrok. Při obecních volbách v únoru 1861 byl zvolen do městského zastupitelstva, ale funkci starosty ani člena městské rady neobhájil. Přestože ustoupil do opozice a podle zápisů ze schůzí městského zastupitelstva se jeho jednání neúčastnil, pracoval v některých městských komisích. V roce 1862 byl zvolen ředitelem Jindřichohradecké spořitelny,³² nejdůležitějšího regionálního finančního ústavu, který se od svého založení v roce 1861 významně podílel nejen na hospodářském, ale štědrými peněžními dary také na společenském a kulturním životě města.

Starostovi Landfrasovi tak byly přičítány zejména zásluhy o úpravu a čistotu města, o péči, kterou věnoval místnímu školství a kultuře, když např. při svém knihkupectví zřídil čítárnu a půjčovnu knih nejen ze své tiskařské produkce. Bez jeho pomoci nebo alespoň účasti se neobešly žádné významnější místní společenské události, později činnost spolků, např. Měšťanské besedy, byl rovněž zakládajícím členem České matice, členem Českého muzea a dalších organizací.³³ Pro Jindřichův Hradec mělo ale největší význam, že se mu podařilo vybudovat fungující městskou samosprávu, jež se stala rozhodující podmínkou dalšího vývoje města.

Již v polovině 40. let Alois Landfras ovdověl.³⁴ Závěr života strávil v domě na Balbínově náměstí č. 15, tedy v budově tiskárny, kde se o něho staraly hospodyně Anna Erbanová a služka Anežka Kolmannová³⁵ a kde 9. května 1875 zemřel.³⁶ Pohřeb do rodinné hrobky, který se uskutečnil 12. května, byl „*jak úpravou, tak přečetným účastenstvím tak velkolepý, jako posud málo podobných zde vidáno*“.³⁷

V 50. letech 19. století vstoupila do veřejného života města další generace Landfrasů. Aloisův syn Vilém Antonín se po tiskařské praxi vrátil z Prahy do rodného města, kde se

Obr. 3. Vilém Antonín Landfras. Jindřichův Hradec, Sběrka Muzea Jindřichohradecka, fond Fotografie, sig. Fo2567. Foto: MJH.

vedle práce v otcově podniku věnoval spolu s bratrem Jindřichem divadlu v ochotnickém souboru Josefa Procházky, jindřichohradeckého lékaře, spisovatele, organizátora národního hnutí a také osobního přítele Josefa Kajetána Tyla i Aloise Landfrase. Vilém Antonín pro místní ochotníky přeložil několik veseloher a jindřichohradeckému publiku se v letech 1852–1856 představil v devíti představeních, jeho bratr, lesník Jindřich, ve čtyřech.³⁸

Stejně jako jeho předci se Vilém stal důstojníkem ostrostřeleckého sboru. Po uvolnění stísněných politických poměrů v 50. letech se podílel na založení a činnosti i hmotné podpoře několika jindřichohradeckých spolků, byl např. členem výboru politického spolku, Měšťanské besedy, v jejímž čele stál v polovině 70. let, byl též členem výboru Jindřichohradecké spořitelny a jedním ze zakladatelů Jednoty záložné v Jindřichově Hradci, která ve městě vznikla v roce 1866. Jeho vila se zahradou na Karlově pravidelně hostila část jin-

³² *Ohlas od Nežárky* 5, 1875, č. 20, s. 154.

³³ MUK 1947, s. 17 a n.

³⁴ Josefa Landfrasová zemřela 7. listopadu 1846 ve věku 52 let, jako místo úmrtí je zaznamenán dům č. 15 na Balbínově náměstí. MZ JH, inv. č. 2289, kn. 58, fol. 39. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4395/40>.

³⁵ Sčítání, 1869, inv. č. 1819, kn. 945. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/637208/170>.

³⁶ MZ JH, inv. č. 2292, kn. 61, fol. 197. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4398/188>.

³⁷ *Ohlas od Nežárky* 5, 1875, č. 20, s. 155.

³⁸ MATTUŠKA 1885, s. 372.

Obr. 5. Anna Landfrasová s dcerou Josefou. Jindřichův Hradec, Sbíрка Muzea Jindřichohradecka, fond Fotografie, sig. Fo2569. Foto: MJH.

Obr. 6. Vilém Bohumil Landfras. Jindřichův Hradec, Sbíрка Muzea Jindřichohradecka, fond Fotografie, sig. Fo2577. Foto: MJH.

rady. Členem rady města zůstal až do roku 1879, kdy rezignoval a byl opět jen zastupitelem. „*Když mělo býti přikročeno k volbě 4. radního,*“ referovaly místní noviny, „*sdělil pan purkmistr, že pan Landfras zvláštním přípisem svou resignaci oznámil (...). Pan probošt Platzer přimlouvá se za to, aby pan Landfras svou resignaci odvolal, avšak bez výsledku; pan Landfras zůstává na své resignaci.*“⁴⁴ Od roku 1885 v městské radě však opět zasedal po dalších devět let a ještě ve volbách v roce 1894 byl znovu zvolen do zastupitelstva, za další tři roky už ale nekandidoval.

Společenská setkání v Landfrasově zahradě na Karlově měla i své rituály. „*Na konec kulby,*“ vzpomínal Ferdinand Strejček, „*uspořádána každoročně v říjnu veliká hostina, kterou za peníze získané ze hry s neobyčejnou ochotou a dovedností upravovala spanilomyslná choť pana Viléma Landfra-*

sa“.⁴⁵ Touto Landfrasovou „*spanilomyslnou choť*“ se stala Anna Valentová,⁴⁶ dcera sládky a pachtýře pivovaru ve Slavoňově, malé obce severozápadně od Milevska, později zámožného „*knížecího držitele statku Slavoňovského*“, s nímž se oženil 16. ledna 1860.⁴⁷ Následujícího roku porodila syna Aloise, který ale záhy zemřel,⁴⁸ 5. března 1863 se manželům Landfrasovým narodila dcera Josefa Milada.⁴⁹ Josefina, jak jí doma říkali,⁵⁰ se provdala za inženýra Josefa Šimka, kterého následovala do Prahy, kde 11. března 1907 ve věku 42 let zemřela.⁵¹ Pokračovatelem v rodinném podniku se pak stal syn Vilém Bohumil, který se narodil 19. srpna 1865.⁵² Rodina v 60. a 70. letech žila ve vile na Karlově,⁵³ Anna Landfrasová se kromě péče o rodinu zapojila rovněž do veřejného života města, v roce 1876 se např. stala starostkou ženského zpěváckého spolku Slávy dcera. Vilém Antonín Landfras zemřel

⁴³ Protokoly, zápis ze 7. listopadu 1873.

⁴⁴ *Ohlas od Nežárky* 10, 1880, č. 1, s. 2.

⁴⁵ STREJČEK 1916, s. 49.

⁴⁶ Anna Valentová se narodila v obci Vesec, fara Kovářov, 17. srpna 1841. MN Kovářov, inv. č. 2790, kn. 13, fol. 246. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4915/217>.

⁴⁷ MO Kovářov, inv. č. 2790, kn. 13, fol. 167. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4918/73>

⁴⁸ Alois Josef Landfras se narodil 16. února 1861, zemřel 19. února 1861. MN JH, inv. č. 2252, kn. 21, fol. 315. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4358/323>; MZ JH, inv. č. 2290, kn. 59, fol. 183. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4396/184>.

⁴⁹ MN JH, inv. č. 2253, kn. 22, fol. 109. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4359/110>.

⁵⁰ Sčítání, 1880, inv. č. 1881, k. 1. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/637228/179>.

⁵¹ *Ohlas od Nežárky*, 37, 1907, č. 11, s. 90.

⁵² MN JH, inv. č. 2253, kn. 22, f. 378. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4359/373>.

⁵³ Sčítání, 1869, inv. č. 1819, k. 951. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/637214/255>.

Obr. 7. Hrobka rodiny Landfrasů na hřbitově u kostela Nejsvětější Trojice v Jindřichově Hradci. Jindřichův Hradec, Sběrka Muzea Jindřichohradecka, fond Fotografie, sig. Fo1504/212. Foto: MJH.

v Jindřichově Hradci 1. června 1902.⁵⁴ Po jeho smrti žila vdova Anna Landfrasová na náměstí v domě č. 172,⁵⁵ kde 19. února 1911 zemřela.⁵⁶

Rodinného podniku se na počátku 20. století ujal poslední mužský potomek rodu Landfrasů, Vilém Bohumil. Snažil se ho po určité stagnaci na konci 19. století přivést k novému rozkvětu, k čemuž mohl přispět i výhodný sňatek s dcerou movitého jindřichohradeckého advokáta a městského radního Jana Matouška. Sňatek s Marií Matouškovou⁵⁷ uzavřel v Jindřichově Hradci 8. srpna 1903.⁵⁸ Její rodiče a předci patřili k váženým občanům města, otec pocházel z rodiny jindřichohradeckého řezníka a statkáře Jana Matouška, matka, rozená Rennerová, pak byla potomkem rodu jindřichohradeckých dědičných pošt mistrů Bayerů, a Landfrasovi se tak dostali do příbuzenského poměru i s potomky známého českého vědce a obrozence Františka Martina Pelcla. Manželé Vilém a Marie Landfrasovi měli pouze jedno dítě, dceru Marii,⁵⁹ která se později, ve 30. letech 20. století, ujala rodinného majetku.

Obr. 8. Fotografie Landfrasovy zahrady. Jindřichův Hradec, Sběrka Muzea Jindřichohradecka, fond Fotografie, sig. Fo2615. Foto: MJH.

Vilém Bohumil Landfras se podobně jako jeho předchůdci nevěnoval pouze práci v tiskárně a v redakci *Ohlasu od Nežárky*, který osobně řídil a redigoval, ale zapojil se rovněž do veřejného života města. Neboť „závod knihtiskařský“, jak napsal Jan Muk v Landfrasově nekrologu, „není jen soukromým podnikem rodiny, jemu připadá důležité poslání kulturní a veřejné“. Toho si byl Landfras vždy vědom, „jemu nikdy nebylo zaměstnání jeho jen řemeslem nebo zdrojem živobytí, ale vždy konal je s dojemnou až úctou a láskou k těmto jeho vyšším úkolům“. ⁶⁰ Při obecních volbách v roce 1897 byl zvolen do městského zastupitelstva a městské rady, kde zasedal až do roku 1906, v letech před vznikem samostatného československého státu se pak účastnil některých schůzí městského zastupitelstva jako náhradník a člen komisí, pracoval i v dozorčí radě jindřichohradecké záložny. Jeho význam jako tiskaře byl oceněn, když se v roce 1910 stal předsedou jihočeského gremia knihtiskařů. Vilém Bohumil Landfras zemřel v Jindřichově Hradci 23. července 1931.⁶¹

Landfrasova tiskárna a práce několika generací jejich majitelů se nesmazatelně zapsala do historie Jindřichova Hradce. Zejména v 19. století se stala centrem rodícího se národního života města, její význam však daleko překročil hranice regionu. Landfrasové jako tiskaři, nakladatelé, vydavatelé i organizátoři měli značný vliv na kulturní rozvoj města a jako přední měšťané a komunální politici i na každodenní život jeho obyvatel.

⁵⁴ MZ JH, inv. č. 2295, kn. 64, fol. 212. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4401/221>.

⁵⁵ Sčítání 1910, inv. č. 2104, k. 93. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/637524/13>.

⁵⁶ MZ JH, inv. č. 2297, kn. 66, fol. 5. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4403/6>.

⁵⁷ Marie Antonie Karolína Matoušková se narodila 2. října 1871. MN JH, inv. č. 2256, kn. 25, fol. 21. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4362/23>.

⁵⁸ MO JH, inv. č. 2277, kn. 46, fol. 41. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4383/46>.

⁵⁹ Marie Anna Johana Vilemína se narodila 30. listopadu 1905. MN JH, inv. č. 2262, fol. 273. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/4368/319>.

⁶⁰ *Ohlas od Nežárky*, 61, 1931, č. 30, s. 1.

⁶¹ MZ JH, bez inv. č., kn. 66A, fol. 278. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/10202/287>.

Prameny:

MN JH: Státní oblastní archiv Třeboň, Sbíрка matrik Jihočeského kraje, Matriky narozených Jindřichův Hradec.

MN Příbram: Státní oblastní archiv Praha, Sbíрка matrik Středočeského kraje, Matrika narozených, Příbram 1763–1789, kn. 7.

MO JH: Státní oblastní archiv Třeboň, Sbíрка matrik Jihočeského kraje, Matriky oddaných Jindřichův Hradec.

MO Kovářov: oblastní archiv Třeboň, Sbíрка matrik Jihočeského kraje, Matrika oddaných Kovářov 1839–1860, inv. č. 2790.

MZ JH: Státní oblastní archiv Třeboň, Sbíрка matrik Jihočeského kraje, Matriky zemřelých Jindřichův Hradec.

MZ Louny: Státní oblastní archiv Litoměřice, Sbíрка matrik, Louny, Matrika zemřelých 1902–1915, sig. 100/45.

MZ Příbram: Státní oblastní archiv Praha, Sbíрка matrik Středočeského kraje, Matrika zemřelých 1795–1820, kn. 54.

Protokoly: Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, Archiv města Jindřichova Hradce, kn. 235, Protokoly o schůzích obecního výboru a zastupitelstva 1870–1879.

Sčítání JH: Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, Okresní úřad Jindřichův Hradec, Sčítací operáty Jindřichův Hradec.

Literatura:

BĚHALOVÁ 1997: BĚHALOVÁ, Štěpánka. *200 let Landfrasovy tiskárny 1797–1997. 200. výročí založení tiskárny. 200. výročí narození Aloise Josefa Landfrase.* Jindřichův Hradec: Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1997.

BĚHALOVÁ 1998: BĚHALOVÁ, Štěpánka. Landfrasova tiskárna a Jindřichův Hradec. In: *Tiskárny a tisky 19. století. Sborník příspěvků z celostátní konference pořádané při příležitosti 200. výročí založení jindřichohradecké Landfrasovy*

tiskárny. Jindřichův Hradec 3.–4. září 1997. Jindřichův Hradec: Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1998, s. 38–45.

CLAUDIUS 1850: [CLAUDIUS, Josef Štěpán]. *Geschichten der Stadt Neuhaus.* Jindřichův Hradec: Alois Landfras, 1850.

KLÍMA 1947: KLÍMA, František. *Příbramská impressí.* Příbram: Archiv horního města Příbramě, 1947.

KYPTA 1940: [KYPTA, Jan Evangelista]. *Deník Jana Kypky.* Praha, Topičova edice, 1940.

MATTUŠKA 1885: MATTUŠKA, Alois. Ochotnické divadlo v Jindř. Hradci z doby dra. Jos. Procházky. *Ohlas od Nežárky* 15, 1885, č. 38, s. 371–372 a č. 39, s. 379–381.

MUK 1947: MUK, Jan. *Alois Landfras – probuzenecký knih-tiskař a jindřichohradecký starosta.* Jindřichův Hradec: A. Landfras syn, 1947.

PSÍKOVÁ 1998: PSÍKOVÁ, Jiřina. Genealogie rodu Landfrasů. In: *Tiskárny a tisky 19. století. Sborník příspěvků z celostátní konference pořádané při příležitosti 200. výročí založení jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny. Jindřichův Hradec 3.–4. září 1997.* Jindřichův Hradec: Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1998, s. 46–53.

STREJČEK 1916: STREJČEK, Ferdinand. *Jindřichův Hradec let osmdesátých.* Jindřichův Hradec: A. Landfras Syn, 1916.

TEJČKA 1922: TEJČKA, Jaroslav. Za M. Tejčkou. *Ohlas od Nežárky* 52, 1922, č. 6, s. 2–3.

TEPLÝ 1936: TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce. Díl I, sv. 4.* Jindřichův Hradec: Nákladem obce Hradecké, tiskem A. Landfrasa Syna, 1936.

PaedDr. František Fürbach

Muzeum Jindřichohradecka

Balbínovo náměstí 19/I, 377 01 Jindřichův Hradec